

Vervolgroutekaart Windenergie op Zee

Samen meerwaarde creëren op zee
2024-2030

Inhoudsopgave

Welkom

Pagina 6

Bezoekers aan het woord

Een impressie vooraf

Pagina 10

Kennismaking

Pagina 12

20 adviezen

pagina 16

Aanleiding & Proces

Door Merei Wagenaar
(opdrachtgever EZ)

Pagina 18

Successen & Lessen

Door René Moor
(projectleider EZ)

Pagina 22

Sectorale sessies

Plenair gedeelte (26)

Sessies:

- Visserij en aquacultuur (28)
- Mijnbouw (30)
- Scheepvaart (32)
- Net op zee (34)
- Natuur (38)
- Economie (40)

Terugkoppeling World café

Pagina 46

Vervolgstappen & Afsluiting

Pagina 52

Bezoekers aan het woord

Terugblik op de dag

Pagina 56

Inloop

‘In deze
vervolgroutekaart willen
we zoveel mogelijk
rekening houden met de
raakvlakken en kansen
met andere belangen op
de Noordzee.’

Welkom

Het kabinet heeft besloten tot een vervolgroutekaart windenergie op zee voor minimaal 7000 MW aan extra te bouwen windparken, bovenop de reeds geplande 3500 MW uit het Energie-akkoord. Deze windparken zullen vanaf 2020 getenderd worden en vanaf 2024 tot en met 2030 gebouwd.

Op naar 2030

Om de continuïteit in de realisatie van windenergie op zee te waarborgen na afloop van de huidige routekaart (tot en met 2023), is het nodig dat een nieuw kabinet nog in 2017 over de inhoud van deze vervolgroutekaart besluit. Daarom wordt gewerkt aan een ambtelijk advies dat in juli klaar is.

In deze vervolgroutekaart willen we zoveel mogelijk rekening houden met de raakvlakken en kansen met andere belangen op de Noordzee.

Voortbouwen op succes

Tot 2023 loopt er een succesvolle routekaart voor in totaal 3500 Megawatt aan windparken, de vervolgroutekaart zal voortbouwen op dit succes. Het zal zorgen voor een verdeling in ruimte en tijd van de realisatie van in beginsel 7000 Megawatt aan nieuwe windparken. Deze vervolgroutekaart zal een belangrijk element vormen in het energie- en klimaatbeleid van het volgende kabinet.

Deze bijeenkomst zal gaan over het opstellen van de vervolgroutekaart Windenergie op Zee (2024-2030 met een doorkijk naar 2050). Hier staat het proces, een gezamenlijk beeld vormen, inventariseren en het kijken naar kansrijke mogelijkheden centraal.

Welkom

Bezoekers aan het woord

Peter Paternotte Platform Watercreatie

‘Wat gaat dit traject betekenen voor de sector waterrecreatie? Ik hoop hiervan een indruk te krijgen. De Noordzee is een gebied met ongelofelijk veel gebruikers. Het is het drukst bevaren gebied van Nederland. Er komen duizenden watersporters, de meesten varen dicht langs de kust, anderen maken een oversteek naar Engeland,

Denemarken of richting zuiden. Windenergie vraagt veel ruimte – het gaat om enorme turbines – en zal dus een deel van het areaal in beslag nemen.’

‘Kortom, het vaargebied wordt kleiner. Met als gevolg dat de recreatieboten dicht bij de professionele vaart komen. Dit geeft risico’s en daarvoor hebben wij al een lobby opgezet. Voor mij is deze dag geslaagd als er helderheid komt over het traject.

En als er een erkenning komt van alle belanghebbenden.’

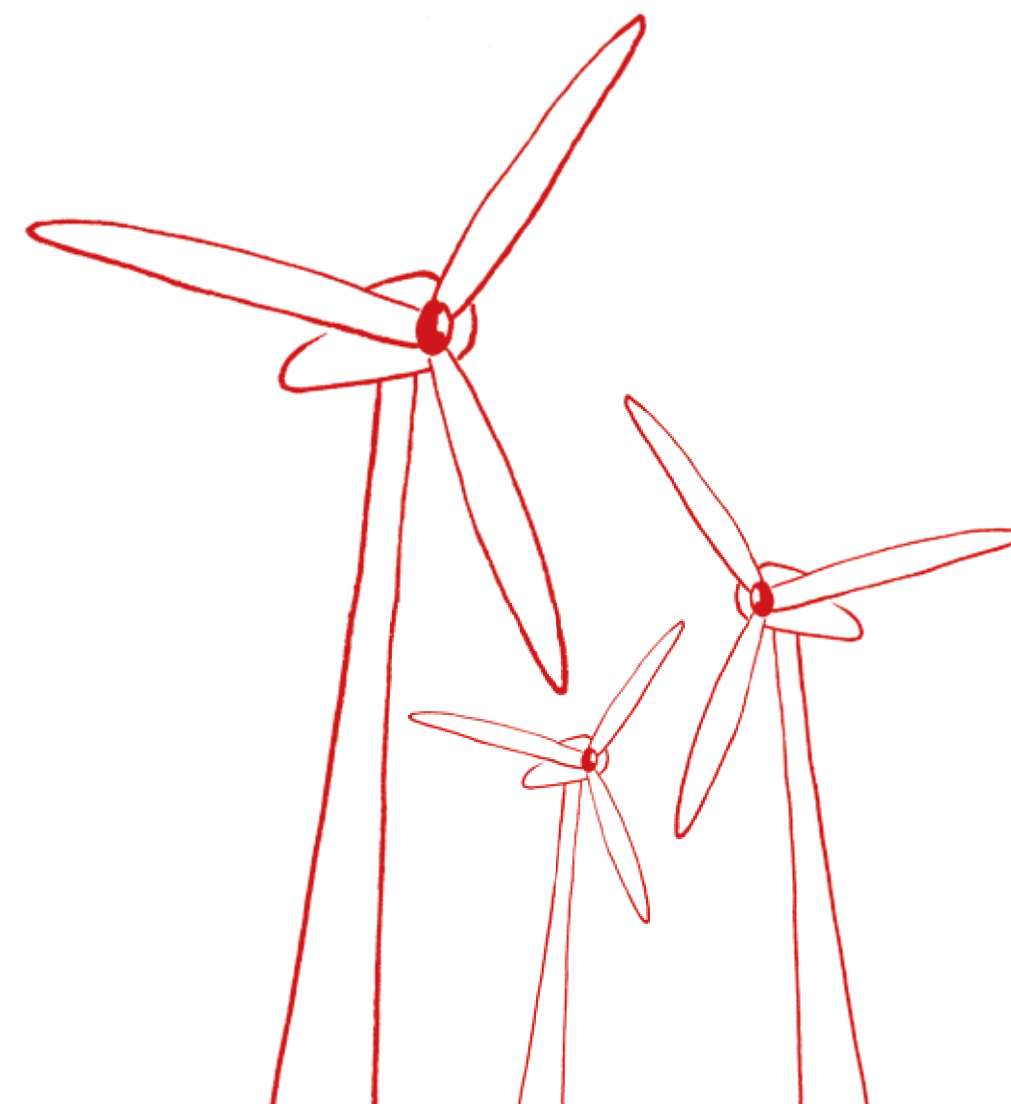
Angela Marlet Rijksdienst Ondernemend Nederland (Ministerie EZ)

‘Mooi deze dag: het gaat om het pakken van kansen om schone energie op te wekken. Het geeft ook de kans het aantal molens op land – met name in stedelijk gebied – te beperken. Het scheelt gewoon ruimte als je ze op zee zet, en daardoor houd je voldoende land over om mooie dingen mee te doen. Ook zie ik kansen voor onze economie: nieuwe windparken zullen extra

werkgelegenheid opleveren. Nederland kan er ook een voorbeeldfunctie mee krijgen. Nu komen er busladingen toeristen naar de molens bij Kinderdijk. Dat gebeurt wellicht straks ook bij onze windmolenparken op zee.’

‘Ook hoop ik meer te horen over de bedreigingen. Dan denk ik aan de windmolens die straks aan het einde van hun levenscyclus zitten. Wat doe je dan? Slopen? Recyclen? De fundamente laten staan? De winst van vandaag is dat dit soort bedreigingen worden besproken.

En dat neem ik dan weer mee in de communicatie vanuit het Ministerie.’

Luuk Folkerts Gemini

‘Ik werk bij het grootste windpark van Nederland. Dit park – met een capaciteit van 600 megawatt – ligt in de huidige al aangewezen gebieden. De extra windmolens die straks worden geplaatst binnen de vervolgroutekaart zullen dus wind wegvangen van de molens van Gemini. Daarom ben ik hier.’

‘Ik houd me bezig met de bescherming van dieren. Ik hoop vandaag te weten te komen wat wel en niet mag bij de bouw en de exploitatie van de nieuwe windparken. Als je het hebt over de bescherming van ecologie en natuur, dan zal de overheid een goede rol moeten spelen. Dat is in het belang van de wind-energiesector én in het belang van de dieren – vooral meeuwen en bruinvissen. We zullen hier fatsoenlijk mee moeten omgaan. Vogels kunnen zich te pletter vliegen tegen de wieken, al

weten we hier nog niet zoveel van. Wat we wel weten is dat je de bruinvissen schaadt door ondergronds geluid door het heien op zee.’

Kennismaking

Lang leve de techniek. Dankzij speciale software – Metaphor and Meeting System – kregen we op het grote scherm te zien wat iedereen zoal verwachtte van het seminar. Een paar reacties uit de zaal.

Wat brengt u hier?

- Leren.
- Luisteren.
- Nieuwsgierigheid.
- Meer wind op zee.
- Ophalen van ideeën.
- Kansen en zorgen op tafel.
- Meedenken over de toekomst.
- Wind op zee in relatie tot winning gas en olie.
- Meedenken over de rol van wind op zee in Nederland.
- Inbreng lange termijn visie, kennen standpunten andere stakeholders.

Wat ziet u als kans?

- Innovatie.
- Continuïteit waarborgen.
- Meer tenders per jaar i.e. 2x 1.000 MW.
- Economische groei en duurzame energie
- Duidelijkheid planning OW parken na 2023.
- Economische groei voor de regio waar ik werk.
- Doordacht multifunctioneel gebruik van de ruimte.
- Integreren van wind op zee met regionaal energiebeleid.
- Kansen voor synergie, verbetering, continue doorgang.
- Synergie tussen windparken en de olie- en gasinfrastructuur.

- Scheepvaart ordenen en veiligheid borgen, ook werkgelegenheid voor maritieme sector.
- Meer wind op zee vergroot de markt, jaagt de concurrentie aan zorgt voor een stabiel lage prijs en dus een duurzame energievoorziening.
- Het elektrificeren van de platforms voor gaswinning (scheelt een hoeveelheid CO₂-uitstoot die je kunt vergelijken met die van een halve kolencentrale).

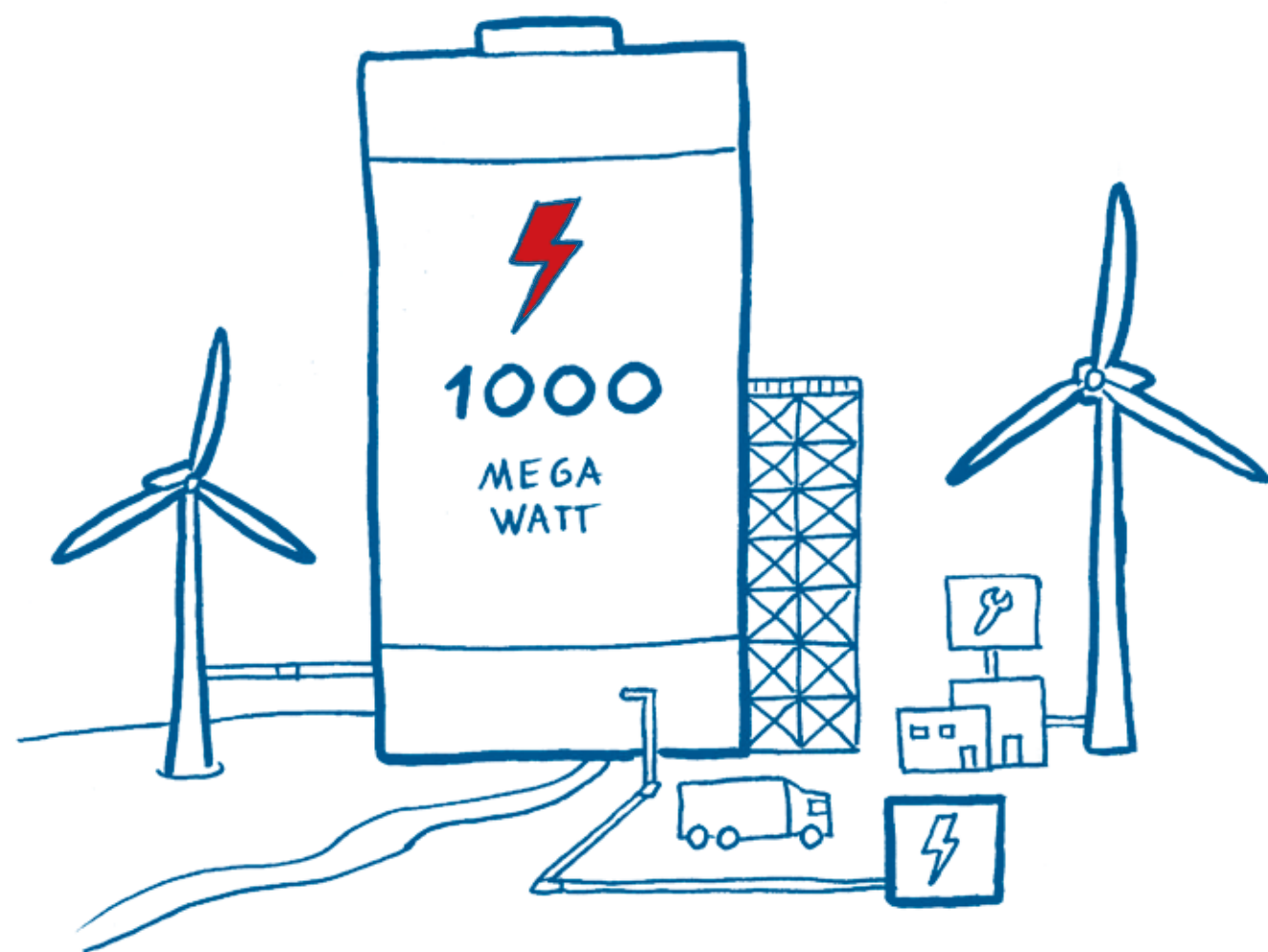
Wat is uw zorg?

- Te late besluitvorming.
- Stagnatie van de energietransitie.
- Te weinig aandacht voor veiligheid.
- Gaat er niet te veel visgebied verloren?
- Onomkeerbare schade aan het ecosysteem.
- We beginnen te laat: in 2023 en niet al in 2019.
- Windenergie is een groot risico voor vleermuizen.
- Is er wel voldoende internationale samenwerking?
- Komt er voldoende aandacht voor natuur en recreatie?
- Wat zijn de consequenties voor de netcapaciteit op het land?
- Kijken we niet te veel naar afzonderlijke belangen? Ga voor de integrale oplossing!

Kennismaking

1 Zorg ervoor dat cumulatie goed in beeld wordt gebracht.

2 Creëer zekerheid voor alle sectoren.

3 Maximaliseer de netto ruimte in aangewezen gebieden.

4 Stapel functies in beschermde zeegebieden waar het kan en scheid deze waar het moet.

5 Vermijd belangrijke natuurgebieden bij het aanwijzen van toekomstige wind op zee-gebieden en kijk naar locaties met de minste ecologische impact. Voor het herstel en de bescherming van biodiversiteit heb je een netwerk van beschermde zeegebieden met minimale impact nodig en geen windmolen-parken.

20 adviezen

‘Wat wil je het programmateam meegeven voor de uitwerking van de routekaart?’ Jullie reacties kwamen rap binnen op het grote scherm. De eerste vijf werden het vaakst genoemd. Hoe hoger het nummer, hoe minder vaak ze werden genoemd.

6 Blijf stakeholders betrekken.

7 Zorg voor continuïteit en groei in uitrol (tenders) Windenergie op Zee.

8 Hoe halen we win-win-win, voor klimaat, visserij en natuurdoelen? Deze ruimtelijke puzzel kan worden opgelost.

9 Zorg voor kennis over de populatiegrootte van migrerende vleermuizen. Daarnaast, optimaliseer de stilstandvoorzieningen door voldoende kennis over het slachtofferisico voor vleermuizen.

10 Transparantie.

11 Breng visgronden in kaart ter afweging.

12 Maak prioriteiten duidelijk in keuze bij meervoudig ruimtegebruik.

13 Start nu al met het aanwijzen van nieuwe gebieden Windenergie op Zee.

14 Zet op het kaartmateriaal ook de windparken van aangrenzende landen.

15 Zie rol van Windenergie op Zee in samenhang met wat we aan energie op land kunnen winnen.

16 De economische kansen voor Nederland regionaal benutten.

17 De routekaart moet niet één product zijn, maar een continu proces.

18 Bekijk ook consequenties voor de landzijde, dan kun je al die energie absorberen.

19 Transparantie, commitment voor de supply chain, en keuzes maken over de ontwikkelingsbestemming op de Noordzee.

20 Een transitiefonds kan dienen als smeermiddel om nieuwe ontwikkelingen te realiseren op de Noordzee.

Aanleiding & proces

Vandaag komen 25 organisaties bij elkaar. Een breed scala aan mensen, vaak met ieder z'n eigen perspectief en eigen belangen. Dit geeft kansen op rijke input voor de Vervolgroutekaart Windenergie op Zee.

‘Ik hoop op een mooie interactie.’

Samen een puzzel leggen

‘De energie-agenda is zeer ambitieus: 1.000 megawatt per jaar extra. We streven op termijn naar 80-95% CO₂-reductie van onze energievoorziening. Het gaat om schone energie voor huishoudens, de industrie – voor allerlei machines, voor verlichting, voor koelen en verwarmen. Om dat mogelijk te maken, zijn we hier vandaag bij elkaar. Samen gaan we een belangrijke puzzel leggen. We gaan antwoord geven op de vraag: Wat hebben we precies nodig om de vervolgroutekaart te maken? Daarbij realiseren we ons dat de Noordzee een druk gebied is. Vandaag gaat het over de belangen van iedereen die met dit gebied te maken heeft.’

Ambtelijk advies

‘Die vervolgroutekaart maken we dus samen. Maar het houdt niet op bij vandaag. We moeten ook scherp krijgen wat we nog verder moeten uitzoeken. De vervolgroutekaart is een onderdeel van een veel groter geheel. Het gaat niet alleen over energie, maar ook over ruimtelijke vraagstukken. Rond de zomer zullen we de eerste plannen – een ambtelijk advies – naar de minister sturen. Plus de resultaten van onderzoeken en een overzicht van eventuele knelpunten.’

Merei Wagenaar

MT-lid Directie Energiemarkt en Innovatie
Opdrachtgever voor de Vervolgroutekaart
Windenergie op Zee

‘Ga op
zoek naar
die win-win
situatie.’

Successen & lessen

De eerste routekaart ligt er. Op naar de tweede. Daarin zullen leerpunten worden meegenomen. Zoals het intensief samenwerken met alle 'zee stakeholders' – van luchtvaart tot recreatie, van windsector tot zandwinning.

'Alle zee stakeholders nemen we serieus.'

Alle natuurbelasting opgeteld

'Het luisteren naar de stakeholders heeft al concrete resultaten opgeleverd. Denk aan de standaardisatie van het net op zee. En omdat we ook een open dialoog hebben met de natuurorganisaties, is de som van alle natuurbelasting helder in kaart gebracht.'

Goed luisteren

'Bovendien hebben we goed geluisterd naar de mensen die op zee hun brood moeten verdienen. We hebben bijvoorbeeld gepraat met vertegenwoordigers van havens en visserij, maar ook met professionals uit de mijnbouw en de olie- en gassector.'

Synergie

'Onze doelstelling is ambitieus: 1.000 MW per jaar extra, het liefst meer. We gaan daarvoor de huidige aangewezen wind-energiegebieden benutten, maar we kunnen ook nieuwe gebieden aanwijzen. Bovendien willen we sterk focussen op kostenbesparing. Daarvoor zullen we goed kijken met welke partijen we efficiënt kunnen samenwerken. Synergie is cruciaal.'

René Moor

Programmaleider Windenergie op Zee
Projectleider Vervolgroutekaart Windenergie op Zee

‘Kosten
reductie
blijft
relevant.’

MOOI HOOR
DIE WIND,
MAAR MISSCHIEN
MOET JE DIE ZAK
EVEN DICT TREKKEN...

Sectorale deelsessies

Het nieuwe kabinet zal in 2017 een besluit nemen over de inhoud van de Vervolgroutekaart Windenergie op Zee. Daarvoor moet er in juli een ambtelijk advies liggen. Een advies dat rekening houdt met de raakvlakken met andere belangen op de Noordzee. De discussie in de deelsessies is daarvoor belangrijke input!

• Visserij en aquacultuur

‘De visserij is een kleine sector, waar vooral kleine ondernemers werken. Laten we ervoor waken dat we die niet als minderwaardig gaan zien.’

‘De visserij zou best eens de grote verliezer kunnen zijn. Dan loert het gevaar dat de visserij z’n internationale concurrentiepositie kwijtraakt.’

‘Er zijn kansen voor aquacultuur binnen de windparken als vorm van een duurzame voedselproductie’

Nieuwe windmolenparken in de Noordzee kunnen de visserij schaden, omdat:

- Kottervissers niet in de windparken mogen vissen;
- Vissers om de parken heen moeten varen om naar hun visgebieden te varen en daarom extra kosten moeten maken.

Maar ook ‘winst’ is mogelijk, omdat de windparken voor sommige vissoorten als ‘kraamkamer’ kunnen fungeren.

Toenemende drukte in windparken leidt tot kostenverhoging als gevolg van effecten op de veiligheid, risico’s op schade en belemmering van onderhoudswerkzaamheden.

Conclusie 1

De visserij kent al zo veel bedreigingen: van Brexit tot de instelling van natuurgebieden op zee. Neem hun belangen serieus!

Conclusie 2

Betrek de visserij en aquacultuur gedurende het gehele planproces.

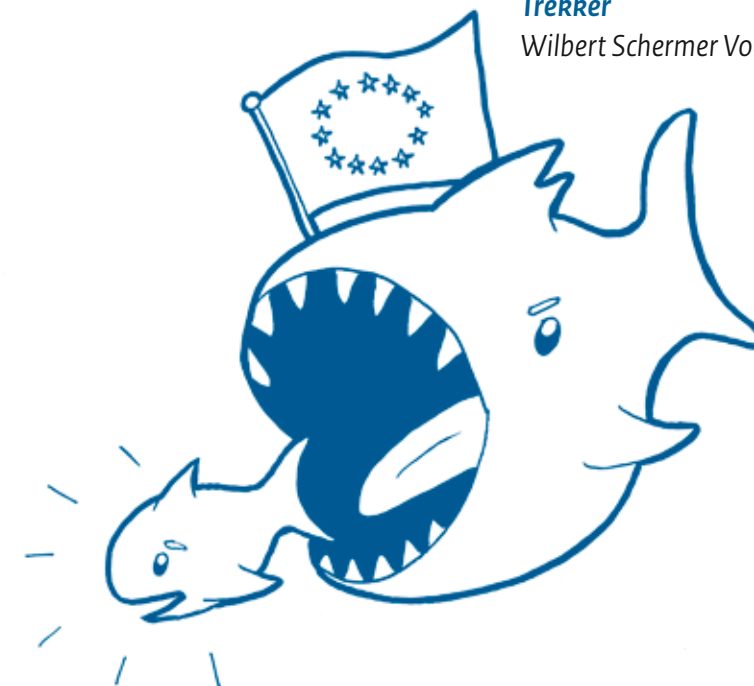
Conclusie 3

Geef snel helderheid over de keuzes die met betrekking tot de visserij en aquacultuur worden gemaakt.

•

Trekker

Wilbert Schermer Voest (EZ)

• Mijnbouw

‘Het doel moet zijn: slimme en tijdige netoplossingen. Je hebt dan met veel verschillende stakeholders te maken, mijnbouw hoort daar zeker bij.’

‘Ik zit hier vanuit het perspectief veiligheid. Voor de mijnbouw belangrijk, maar zeker ook voor het vliegverkeer. Mijn rol is om het vliegverkeer boven de Noordzee te verbeteren. Windmolens zijn obstakels. We moeten de consequenties daarvan in kaart brengen.’

Een deel van de platforms waar olie en gas wordt gewonnen, ligt in de gebieden die ook zijn aangewezen voor windparken. Het kabinet wil windenergie zo veel mogelijk combineren met andere functies op de Noordzee. Doel is synergie. Denk aan functie-combinaties van natuurontwikkeling, visserij, olie en gas, interconnectie en energieopslag.

Conclusie 1

Goede regie is belangrijk, zeker met het oog op het langetermijnperspectief. Goede regie maakt ook helder welke innovatie nodig is, waardoor investeringen makkelijker zullen verlopen. Beantwoord ook de vraag welke rol de olie- en gassector krijgt.

Conclusie 2

Samenwerking is niet altijd vanzelfsprekend. Probeer die bewust op gang te brengen.

Conclusie 3

Durf aan te geven wie de verliezers zijn.

Conclusie 4

We hebben in de deelsessie nieuwe gebieden voor windenergieparken getekend.

Trekker

Joëlle Rekers
Projectleider vervolgroutekaart Windenergie op zee, internationale dimensie en bredere Energievisie

• Scheepvaart

‘Voor de scheepvaart is het belangrijk dat er vooraf duidelijkheid komt over wat er straks mag met doorvaart en medegebruik. Bij de eerste routekaart kwam daar te laat antwoord op. En gaan we voor de verschillende parken voor één uniform beleid of maatwerk?’

‘Gebruik voor nieuwe windparken eerst die windenergiegebieden die relatief verkeersluw zijn, zoals IJmuiden Ver, voordat je de gebieden in de ‘middenberm’ van de scheepvaartroutes gaat inplannen.’

‘Scheepvaart betreft naast de grote schepen en handelsverkeer ook de visserij en pleziervaart.’

De scheepvaart heeft al 10 jaar ervaring met windparken op zee. Die zijn overigens kleiner dan de parken die nog gebouwd gaan worden volgens de nieuwe routekaart.

De veiligheid van de scheepvaart moet worden geborgd door de juiste afstand tussen schip en windpark en door een verkeersscheidingstelsel en ankergebieden. We zien dat het internationale goederenvervoer toeneemt (wel minder mineralen-transport). Wat betekent dit voor de Nederlandse havens? De verwachting is meer short sea shipping en meer kruisend verkeer op routes.

Conclusie 1

Zorgvuldige voorbereiding kost veel tijd, neem die tijd!

Conclusie 2

Denk internationaal, sluit aan bij de wind-energieparken uit Duitsland en Engeland.

Conclusie 3

Denk integraal – dat is geen toverwoord, maar wel belangrijk!

•

Trekkers

Bram du Saar (I&M), Kees Storm (RWS)

• Net op zee

‘De extra opgewekte energie kunnen we exporteren, dat is een enorme kans. Daarvoor liggen al connecties op de bestaande netten. De prijs van windenergie is dan cruciaal.’

‘Als we de CO₂-prijs gaan doorberekenen op olie en gas, is windenergie nu al concurrerend. Maar kostenreductie in de windenergiemarkt blijft belangrijk. Dat is al hard gegaan, maar de prijs kan nog verder omlaag.’

De uitrol verder op zee in de al aangewezen gebieden, zal in een gestaag tempo gaan: per jaar circa 1 Gigawatt. Het Rijk heeft de regie, TenneT sluit de windparken aan. Het Rijk zal zich ook inzetten voor kostenverlaging en zal innovatie en een sterke concurrentiepositie stimuleren.

Op basis van deze uitgangspunten is TenneT nu al bezig met de ontwikkeling van een innovatief, efficiënt en toekomstbestendig netconcept voor de overige aangewezen gebieden.

Conclusie 1

‘Een grote ambitie van energie uit wind op zee vraagt om een bredere kijk op het energiesysteem: Maak duidelijk hoe de energievraag en -markt zich ontwikkelt om inzichtelijk te krijgen waar de elektriciteit aangesloten en naar toe getransporteerd dient te worden. Daarnaast is het belangrijk om dit te zien in relatie tot toekomstontwikkelingen van elektriciteitsopwekking uit andere energiebronnen (conventioneel en duurzaam) en van export.’

Conclusie 2

Zoek de samenwerking met de Engelse en Duitse windmolenparken op zee. En werk samen met de olie- en gasindustrie: als we deze sector de opgewekte windenergie leveren, kunnen ook zij hun CO₂-uitstoot beperken.

Conclusie 3

Zoek de synergie. Er liggen ook telecom-kabels op de bodem van de Noordzee. Zijn nieuwe telecomkabels te bundelen met elektriciteitskabels?

•

Trekker

Thomas Donders (TenneT)

‘Kostenreductie
is hard gegaan
maar de prijs
kan nog verder
omlaag.’

‘Er zijn kansen maar ook zorgen. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met de belangen van de natuur? We zullen de schade moeten beperken – samen! Anders loopt het spaak.’

‘We zullen actief moeten omgaan met het herstel van de Noordzee. Daar hoort bij dat we oog hebben voor de ecologie. Windenergie kan slecht uitpakken voor bijvoorbeeld de vleermuis.’

Het bouwen van windmolenparken op zee zal effecten hebben op de natuur. Meeuwen en vleermuizen worden aanvaringsslachtoffer en de bruinvissenpopulatie zal afnemen door het harde heigeluid. Hiervoor worden dwingend maatregelen opgelegd aan het windpark. Vertrekpunt is het vijfjarig onderzoek Windenergie op zee ecologisch programma.

Conclusie 1

Heb oog voor de consequenties onder water.

Conclusie 2

Breng de druk op de ecologie in kaart.

Conclusie 3

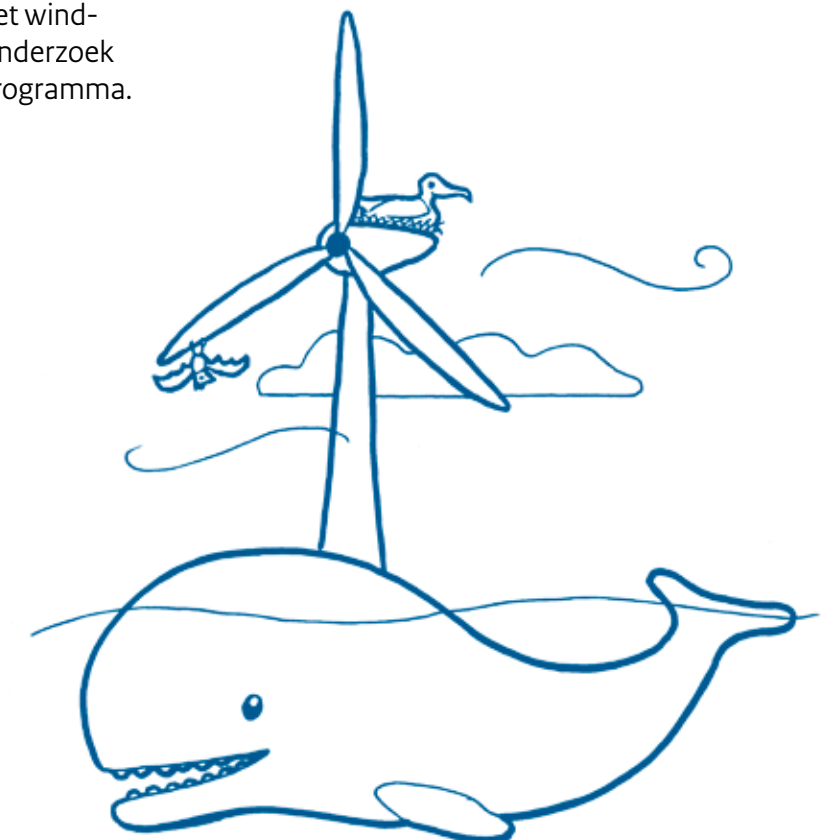
We hebben zorgen over het tempo, het onderzoek ijlt vaak na.

Conclusie 4

Je hebt permanente natuur, tijdelijke natuur, onderwaternatuur en bovenwaternatuur. Differentieer je aanpak, gooi niet alles op één hoop.

Trekker

Bert Wilbrink (EZ)

‘Laten we onszelf voldoende prikkelen. Windparken zijn misschien wel de floating cities van de toekomst.’

‘Er is een enorm gebrek aan technisch personeel. Dat is een probleem, zeker bij offshore wind. Geef vanuit de overheid een duidelijke routekaart en ze kunnen daarmee aan de slag.’

Wind op zee kan zich ontwikkelen tot een sterke sector. Nu al heeft Nederland een uitstekende positie op het gebied van funderingen voor windmolens, de aanleg van windparken, ontwerp en financiering.

Er is in Europa geen offshore windpark aangelegd zonder de betrokkenheid van een Nederlands bedrijf. Er zijn dus mooie verdienkansen, in een sector die kan uitgroeien tot een belangrijke pijler van de Nederlandse economie. De overheid zal hieraan bijdragen door het stimuleren van innovaties, exportpromotie, de uitrol van windparken en een goed vestigingsklimaat.

Conclusie 1

Communiceer breed dat we doorgaan met het investeren en innoveren in windenergie op zee (visibility).

Conclusie 2

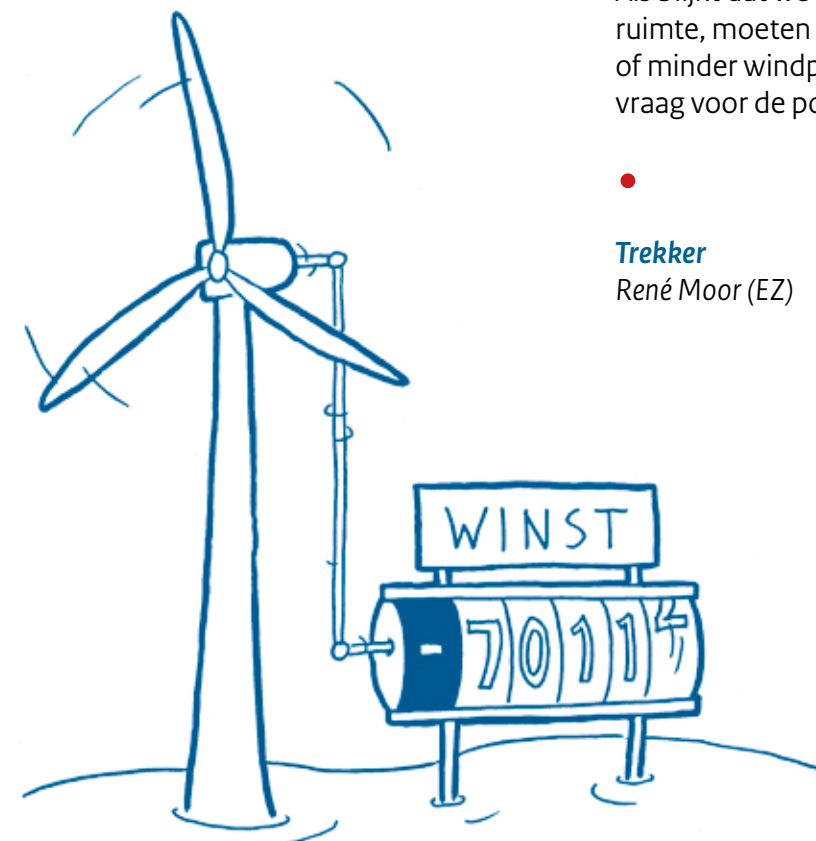
Nederland heeft een goed vestigingsbeleid. Elke regio heeft z'n sterke kanten, laat regio's proberen elkaar te versterken.

Conclusie 3

Als blijkt dat we moeten woekeren met de ruimte, moeten we dan sectoren uitsluiten of minder windparken aanleggen? Dat is een vraag voor de politiek.

Trekker

René Moor (EZ)

Lunch

Input

Terugkoppeling World café

Vrijuit praten met professionals uit totaal verschillende vakgebieden. Ideeën uitwisselen, luisteren naar elkaars standpunten. Dat levert vaak verrassende inzichten op. De belangrijkste punten 'per tafel'.

Tafel 1

'Er zijn visquota, dus het maakt niet uit of je vist op plek A of plek B. Maar de visser wil het meest efficiënt vissen, de ontwikkelaar van het windpark wil de laagste kosten voor het bouwen en exploiteren van een windpark. In Engeland houden ze rekening met de vissers. Het is of 'laten vissen' of 'uitkopen'. We kunnen een voorbeeld nemen aan Engeland.'

Tafel 2

'CO₂-reductie. Om die doelstelling te realiseren, zullen we elektriciteits- en gasinfrastructuur moeten koppelen. En we zullen daarvoor businesscases moeten ontwikkelen. Een transitiefonds of de vrije markt z'n werk laten doen? Wie zal het zeggen..'

Tafel 3

'We zullen data over de bewegingen van vogels en vleermuizen moeten uitwisselen, iets wat op Schiphol al gebeurt. Er zijn nog allerlei vragen waarop antwoorden moeten komen. Hoeveel helicopterbewegingen zijn er nodig voor de mijnbouwinstallaties op zee? Is er nieuwe technologie die we kunnen inzetten? Kunnen we bij de molens ook weerstations ontwikkelen? En als NOGEPA en NWEA nauw samenwerken, kunnen andere brancheverenigingen dat dan ook?'

Tafel 4

'Gaan windparken en natuur wel samen? Hoe zit het bijvoorbeeld met de massale vogeltrek? Als we windparken bouwen op hun route, passen de vogels zich dan aan? En als we de windmolens verder uit elkaar zetten, durven ze er dan tussendoor te vliegen? We weten het niet.'

Tafel 5

‘Er zijn gedeelde belangen. De vraag is: hoe werken we daarin samen? Het lijkt verstandig om elk doel kwantitatief te maken. Zoek naar win-win en stel dan de vraag: wat zijn de kosten voor mij? We kunnen nog veel keuzes niet maken, want er ontbreekt nog veel kennis. Daarom moeten we meer kennis genereren, pas dan kun je goede afwegingen maken. Sectoren kunnen elkaar helpen, zo kan scheepvaart helpen bij onderzoek onder water.’

Tafel 6

‘Willen we ‘Parijs’ halen dan zal de bouw en exploitatie veilig moeten zijn, zodat gebruikers er geen hinder en gevaar van ondervinden. We moeten ook niet alleen kijken naar de gevolgen voor de Noordzee. Het is belangrijk dat er ook procedures komen om de opgewekte windenergie bij de gebruikers te krijgen. Wij zeggen ook: volg de innovatie op de voet, de capaciteit van turbines wordt steeds groter. Hou daar rekening mee in de routekaart.’

World café

Vervolgstappen & Afsluiting

‘Zekerheid staat centraal.’

Een bijzondere dag was het: 25 organisaties uit verschillende sectoren waren vertegenwoordigd. Professionals uit de energiesector, bedrijfsleven, visserij & aquacultuur, scheepvaart, mijnbouw, provincies, gemeenten, defensie en rijksoverheid. Iedereen heeft z'n steentje bijgedragen. En vooral: iedereen heeft naar iedereen geluisterd. Stakeholder engagement in optima forma.

Transparantie

‘Het uiteindelijk doel van vandaag was alle betrokken sectoren al vroeg er bij te betrekken. Samenwerken is het centrale doel van de vervolgroutekaart Windenergie op Zee. Daar hoort ook bij dat we eerlijk en helder durven zeggen als we op een bepaald punt onverhoopt géén zekerheid kunnen garanderen. Samenwerken houdt ook in dat we samen flexibel zijn. En dat alle benodigde informatie op tafel komt. Dat we dat nader uitwerken. En dat we verder onderzoek doen.’

Continu proces

‘De belangen zijn groot én breed. En dat terwijl veel zaken nog onontgonnen terrein zijn. Het gaat om het ontwikkelen van een heldere toekomstvisie: hoe gaat het traject voor extra windparken op zee eruit zien? Laat ik vooropstellen dat het in de optiek van het ministerie van Economische Zaken vandaag méér was dan een rondvraag. Werken aan de vervolgroutekaart Windenergie op Zee zien wij als een continu proces, dat de komende maanden doorgaat. In juni 2017 volgt nog een sessie, waarin we alle informatie die opgehaald is bij de stakeholders weer met jullie delen. Vandaag was een eerste stap, er zullen er nog vele volgen. Ook bijeenkomsten over de relaties en belangen voor het vaste land en over de economische ontwikkeling en toekomstige tendersystematiek.’

Joëlle Rekers

Projectleider vervolgroutekaart Windenergie op zee, internationale dimensie en bredere Energievisie

Terugkoppeling

Bezoekers aan het woord

Caro de Brouwer Dong Energy

‘Ik ben hier voor mijn werkgever, een Deense ontwikkelaar van windmolenparken. Ik zal ze rapporteren dat dit een waardevolle dag was. Ik zie dat er een groot draagvlak is voor de vervolgroutekaart. Heel belangrijk dat alle partijen hier vandaag bijeen zijn gekomen, en dat iedereen z’n standpunt heeft kunnen toelichten. Zo kom je tot een plan dat breed gedragen wordt.’

‘Ik vond het positief dat er bij het maken van de nieuwe routekaart verder wordt gekeken dan alleen de Noordzee. Zo was een belangrijk gespreksonderwerp hoe de opgewekte windenergie z’n weg gaat vinden naar de afnemers. Het is mij wel duidelijk dat hiervoor een integrale aanpak nodig is. Om de doelstellingen van ‘Parijs’ te kunnen halen, is in de toekomst veel duurzame energie nodig. Dus is het belangrijk dat het hele energiesysteem zo flexibel wordt, dat nieuwe innovaties makkelijk kunnen worden ingepast.’

Erwin Niessen EBN

‘Dit was absoluut geen verloren tijd! Er waren voor mij diverse eyeopeners. Zo had ik me nooit gerealiseerd dat er zo veel belangen zijn – van aquacultuur en visserij bijvoorbeeld. Iedereen kent het hoe en waarom van z’n eigen domein. Vandaag kwamen alle domeinen samen en zo kan een beeld ontstaan van het wat en hoe van de totale route, die in dit stadium overigens nog grotendeels onbekend is.’

‘Goed om te zien dat er kruisbestuiving ontstaat. Willen we snel een nieuwe routekaart, dan is centrale regie noodzakelijk. Sturing vanuit één punt kan alle belangen en invalshoeken integreren. Mijn meest leerzame moment van vandaag? Ik zag dat men begrip heeft voor elkaars uitgangspunten, problemen, vragen en oplossingen. Verzuiling heb ik niet gezien, wel de wil om oplossingsgericht samen te werken.’

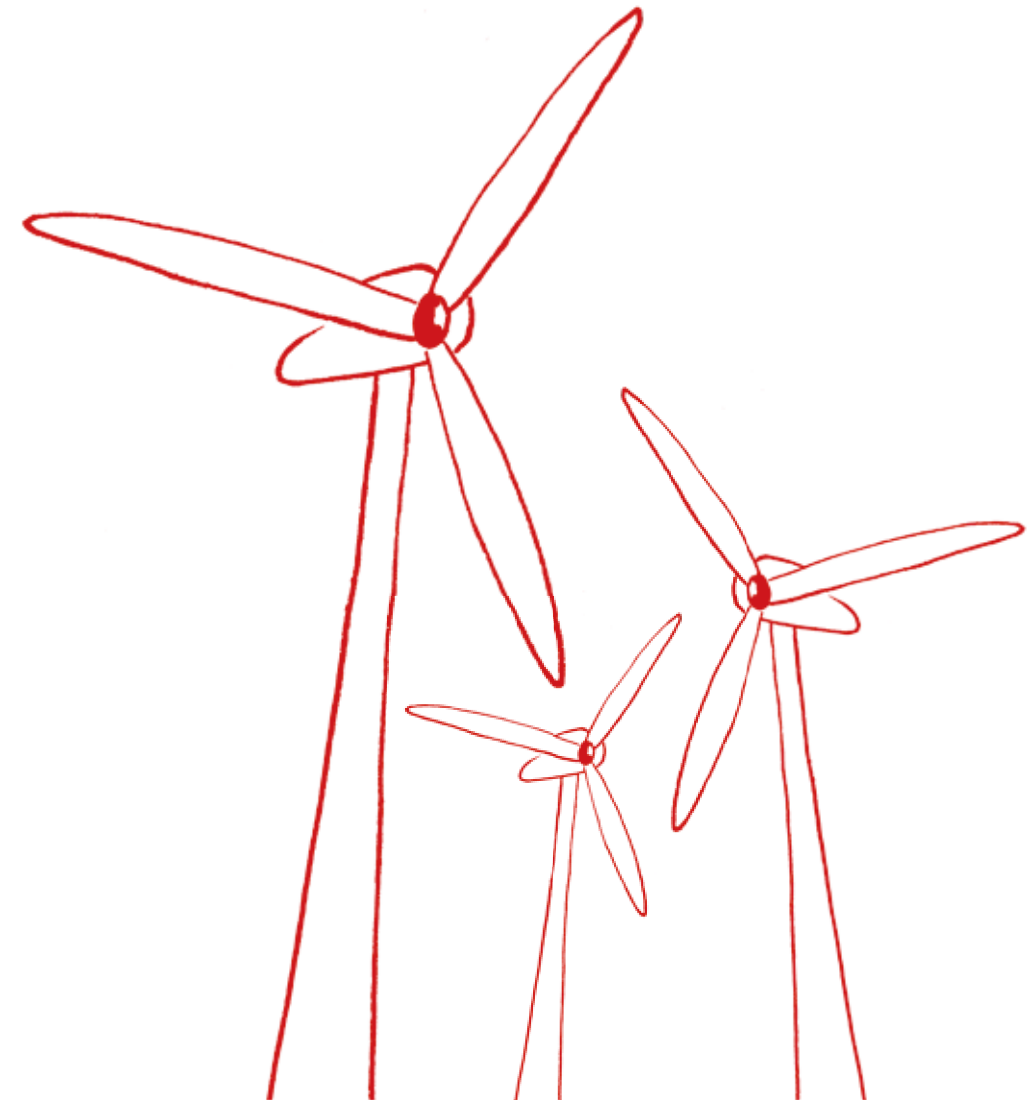

Rosalie Tukker Ministerie Infrastructuur en Milieu

‘Ik was hier vandaag met mijn focus op multifunctioneel ruimtegebruik. Ik heb vooral gekeken welke verschillende belangen er allemaal zijn. Dit seminar was voor mij de perfecte plek. Ik weet nu beter hoe alle partijen erin staan.’

‘Ik ben stagiair bij Aquacultuur & Martine Resource Management.’

Mijn scriptie gaat over het integreren van lokale gemeenschappen op de Caraïben, als het gaat over het maken van beleid. Wat blijkt: als je alle stakeholders betreft, blijkt dat zeer effectief, want je krijgt veel support voor je plannen. Ik kreeg vandaag het gevoel dat dit hier ook al gebeurt, dat alle belangen van alle sectoren worden gehoord. De vraag is natuurlijk of iedereen straks tevreden zal zijn met de nieuwe routekaart. Kan je überhaupt iedereen tevreden stellen? De toekomst zal het leren.’

‘Laten we contact houden!’

Of je nu vragen hebt, kritiek, twijfels, opmerkingen of suggesties. Of je ziet risico's, kansen of mogelijkheden. We horen het graag van je. Want alleen als we *alle* aspecten onder de loep nemen, komen we verder in de transitie naar groene energie. We bundelen graag al jullie reacties – gedurende het hele traject! – en we beloven dat we er serieus mee aan de slag gaan. Mail naar: windopzee@minez.nl

Colofon

Windenergie op zee

Web: www.windopzee.nl
Mail: windopzee@minez.nl

Organiserende partijen

Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland
Rijkswaterstaat
TenneT
Natuur & Milieu
Nederlandse WindEnergie Associatie

Auteurs

Jeroen van Nerven - Teamleider
Diederik Vrijhoef - Art Direction
Romy Willems - Magazine Design
Amar Inderdijet - Fotografie
Michael Kluver - Illustraties
Ronald Sterk - Tekst

Visuele Notulen

Web: www.visuelenotulen.nl
Tel: 085 303 84 14
Mail: info@visuelenotulen.nl

*Met een team van creatieve professionals,
heeft Visuele Notulen voor de verslag-
legging van dit evenement gezorgd.*

LEF

visuele notulen

